

مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای
سال ششم، شماره بیست و یکم، تابستان ۱۳۹۳

بررسی اثرات هدفمندی یارانه‌ها در بهبود رفاه اجتماعی روستاییان؛ مطالعه موردی: بخش دهدز شهرستان ایذه

حجت صادقی: دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران*
احمد تقدیسی: استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
اله کاوسی: کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

دریافت: ۱۳۹۲/۹/۱۴ - پذیرش: ۱۳۹۳/۲/۶، صص ۱۴۸-۱۲۷

چکیده

طرح هدفمندسازی یارانه‌ها، یکی از اقدامات مهم اقتصادی در دهه اخیر به حساب می‌آید، که در آینده اجتماعی و اقتصادی جامعه موثر است. در واقع رویکرد این طرح، برقراری عدالت و رفاه اجتماعی از طریق توجه و اعطای بیشتر منابع مالی به قشر پایین جامعه و ایجاد تعادل بین دهک‌های بالا و پایین است. در این طرح با توجه به اینکه، قشر پایین جامعه بیشتر مدنظر است، مسلماً با جامعه روستایی عجین تر و در ارتباط بیشتری است. با توجه به مدت اجرای طرح، ضرورت آن می‌رود که اثرات آن در جامعه روستایی مورد توجه پژوهشی قرار گیرد. هدف این تحقیق بررسی اثرات هدفمندسازی یارانه‌ها در بهبود اجتماعی جامعه روستایی، بصورت یک مطالعه موردی در بخش دهدز شهرستان ایذه است. مطالعه حاضر از انواع مطالعات بنیادی- کاربردی و از نظر شیوه جمع‌آوری داده‌ها جزء تحقیقات توصیفی- تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش، تعداد ۱۹۳۰ خانوار است. با توجه به حجم جامعه آماری و عدم دسترسی و زمان گیر بودن، نمی‌توان تمامی جامعه را مورد پرسش قرار داد. لذا بر اساس فرمول کوکران، نمونه آماری مناسب به تعداد ۲۳۴ خانوار انتخاب و پرسش‌گری در سطح خانوارهای روستایی انجام گرفت. تکنیک مورد استفاده در تحقیق پرسش‌نامه و مصاحبه بوده است. نتایج کلی تحقیق نشان داد که بر اساس نتایج آزمون t تک نمونه‌ای هدفمندسازی یارانه‌ها، در افزایش سطح درآمدها، افزایش قدرت خرید، سطح کیفی زندگی مردم موثر بوده است، چرا که در تمامی متغیرهای مورد بررسی، عدد بدست آمده کمتر از ۰/۰۵ بوده و مقایسه میانگین متغیرها با مقدار Test- Value نیز این موضوع را تایید می‌کند. اما هدفمندی سازی، در زمینه بهبود دسترسی به امکانات بهداشتی، تغییر روند در مصرف منابع انرژی (آب، گاز و...)، بهبود تغذیه و الگوی مصرف، کمتر تا متوسط تاثیر داشته است. لذا با توجه به مدت کوتاه اجرای طرح، تاثیرات مطلوب است و انتظار می‌رود که در آینده، موارد اجتماعی دیگر نیز، روند بهبود به خود بگیرند.

واژه‌های کلیدی: هدفمندی یارانه‌ها، رفاه اجتماعی، جامعه روستایی.

۱- مقدمه

۱-۱- طرح مساله

در اغلب نظام‌های اقتصادی دنیا، دولت‌ها علاوه بر فراهم نمودن بستر لازم برای تولید، وظیفه ایجاد زمینه‌های عدالت اقتصادی-اجتماعی و توزیع مجدد ثروت به نفع طبقات پایین جامعه از طریق سیاست‌های مختلف را نیز برعهده دارند. یکی از این سیاست‌ها پرداخت یارانه است که بعنوان ابزار مهم حمایت دولت‌ها برای گروه‌های خاص جامعه انتخاب می‌شود (Hansen, 2002:7). لذا اهمیت نقش یارانه‌ها در اقتصاد بر کسی پوشیده نیست، اما برای بهره مندی کامل از مزایای این اهرم کلیدی، چگونگی توزیع و تخصیص آن مهم تر است. طرح هدفمند کردن یارانه‌ها مهمترین و چالش برانگیزترین بخش از طرح تحولات اقتصادی است که بیش از سایر حوزه‌ها مورد توجه محافل کارشناسی و سیاست گذاری دولت قرار گرفته است (کریمی و همکاران، ۱۳۸۹: ۷۶). با افزایش حضور دولتها در اقتصاد، پرداخت یارانه نیز به تبع آن افزایش یافته و به تدریج دامنه ی آن در امور گوناگون گسترش یافته است. یارانه، صرف نظر از نوع نظام حاکم بر جوامع، در بیشتر کشورهای گوناگون توسعه یافته و در حال توسعه پرداخت می شود و کشورهای گوناگون هر یک با توجه به امکانات و محدودیت‌های خود، نظام‌های گوناگونی برای پرداخت یارانه اتخاذ کرده اند (Yuanchang, 2010). یارانه در کشورهای توسعه یافته به صورتی که در کشورهای در حال توسعه رایج است، معمول نیست. در واقع بیشتر یارانه‌ها در کشورهای توسعه یافته در جهت حفظ و افزایش درآمد کشاورزان، کاهش اختلاف درآمد شهری و روستایی و

تقویت موقعیت محصولات کشاورزی در بازارهای جهانی از راه اعطای یارانه ی صادراتی می باشد (Hossaini & Maleki, 2005: 19). بر اساس آنچه در مورد موضوع یارانه‌ها ذکر گردید، باید گفت اجرای یارانه‌ها در کشور ایران بعنوان یک طرح تحول اقتصادی، دارای اهمیت خاصی است. چنانچه که اقتصاد و وضعیت اجتماعی مردم تحت تاثیر آن قرار گرفته است. هدفمندسازی یارانه‌های پرداختی، مسلماً در صورت هدایت مناسب، مزایا و نتایج مثبتی را به همراه خواهد داشت، ولی در صورت عدم مدیریت نادرست، جامعه را از لحاظ اقتصادی و اجتماعی با چالش‌های زیادی روبه رو خواهد کرد (زارینی و صبور، ۱۳۸۹: ۱۲۷). اهمیت موضوع مشخص می‌کند که حال بعد از اجرا این طرح، باید برای بهبود مراحل بعدی طرح و ایجاد بسترسازی‌های پایدار، نقاط ضعف و قوت آن شناخته شود و به مسوولان و برنامه ریزی در سطح کلان و خرد معرفی گردد. از جمله اینکه توزیع یارانه‌ها، در سطح جوامع شهری و روستایی کشور، در چه موارد و چگونه هزینه کرد می‌شود و تاثیرات و پیامدهای اقتصادی، این موضوع مشخص شود. چرا که قشر زیادی از جامعه کشور، جامعه روستایی است، و پرداخت یارانه به این قشر در جهت توانمندسازی آنها باید مدیریت شده و با برنامه باشد. لذا آنچه در تحقیق حاضر هدف است، بررسی اثرات هدفمندسازی یارانه‌ها در بهبود رفاه اجتماعی روستائیان، بصورت یک مطالعه موردی است. بگونه ای که بتوان وضعیت اقتصادی و اجتماعی مردم را نسبت به قبل از پرداخت یارانه‌های نقدی به روستائیان بررسی نمود و پیامدها، ضعف‌ها و قوت‌ها را مشخص کرد. بررسی عواملی مانند افزایش یا کاهش درآمدها،

۱-۲- پیشینه تحقیق

در زمینه پژوهش، تحقیقاتی صورت گرفته است، ولی کمتر با مسائل روستایی در ارتباط است. در ادامه به ذکر چند مورد اکتفا می‌شود.

گاتنر^۱ (۲۰۰۲) معتقد است که اصلاح یارانه مواد غذایی در مصر در اغلب موارد به یک مسئله سیاسی تبدیل گردیده است. در عین حال این سیاست می‌تواند علاوه بر تقویت شبکه امنیت اجتماعی، در کاهش فقر و مخارج دولت موثر افتد. آبوت و همکاران^۲ (۱۹۸۷)، در پژوهش خود دریافته‌اند که هدفمندی سازی یارانه‌های صادرات محصولات کشاورزی می‌تواند رفاه کشورها را با بهره‌مندی از تفاوت هزینه حمل و نقل، جذب عرضه بیش از رقبا، افزایش تقاضا بیش از عرضه و... افزایش دهد. یانچینگ و جیا^۳ (۲۰۱۰)، با توجه به پژوهش خود، معتقدند که یارانه‌های بیمه محصولات کشاورزی به دلیل فشار اقتصادی که به دولت وارد می‌کند، در نهایت به توسعه بخش کشاورزی آسیب وارد می‌سازد. در این میان همکاری بین شرکت‌های بیمه و دولت برای ارائه کارآمد یارانه‌ها و افزایش رفاه اجتماعی می‌تواند کارساز باشد. شوارتز و کلمنت^۴ در سال (۱۹۹۹)، در بررسی یارانه‌های ۶۰ کشور جهان، مشخص کرده‌اند که به رغم نبودن یارانه انرژی در کشورهای توسعه یافته، سهم کلی یارانه از تولید ناخالص داخلی در این کشورها بسیار بیشتر از سایر کشورهای جهان است. (دوره ۹۰-۱۹۸۳) در همین دوره، کشورهای عضو اتحادیه اروپا، در بین کشورهای صنعتی بالاترین

پس انداز خانوارها، افزایش اشتغال، تولید و بهره‌وری، افزایش قدرت خرید، بهبود سطح کیفی زندگی و... نسبت به قبل از اجرای طرح، همه می‌تواند نشانگر چگونگی وضعیت اقتصادی و اجتماعی روستاییان باشد. تسلط نویسندگان بر منطقه، فقر و محرومیت روستایی، تکیه اقتصاد روستایی منطقه بر کشت و زرع و دامداری، مهاجرت‌های بی‌رویه جمعیت و پیر بودن جامعه روستایی و... از جمله دلایلی انتخاب منطقه مورد مطالعه (بخش دهدز، شهرستان ایذه) برای این تحقیق است. با توجه به شرایط منطقه مورد مطالعه و طرح هدفمندی سازی یارانه در جهت کاهش فقر، برقراری عدالت اجتماعی، اعطای تسهیلات بهتر بهداشتی-آموزشی، مشخص کردن تاثیرات کوتاه مدت اجرای این طرح در وضعیت اجتماعی جامعه روستایی، تعیین روند کنونی اجرایی طرح، سنجش رضایت مندی روستاییان و همچنین با توجه به کلیه مطالب ذکر شده در زمینه هدفمندی سازی یارانه در بالا، ضرورت بررسی چنین موضوعی در سطح جامعه روستایی و منطقه مورد مطالعه ایجاب می‌شود.

با توجه به مطالب بیان شده، با بررسی این موضوع در واقع اثرات هدفمندی سازی بر بهبود یا عدم بهبود جامعه روستایی مشخص و در جهت فرآیند مفیدتر هدفمندی سازی، شناخت مناسبی بدست می‌آید. پرسش اصلی تحقیق را می‌توان اینگونه ارائه نمود؛ که آیا هدفمندی سازی یارانه‌ها در بهبود رفاه جامعه روستایی تاثیرگذار بوده است؟

1 Gutner

2 -Abbott & et al

3 -Yuanchang & Jiyu

4 -Shoartz & Klment

مذکور اصلاح صورت گیرد و اخلاهای آن رفع شود، درآمد مصرف‌کنندگان تا ۵۰٪ افزایش می‌یابد که ۳۶٪ آن ناشی از اصلاح قیمت حاملهای انرژی خواهد بود. آنها همچنین یادآوری کرده‌اند که اگر منافع حاصل از چنین اصلاحاتی در بین همه مردم کشور تقسیم شود و پرداخت مستقیم صورت گیرد، قادر است آثار منفی افزایش قیمتها را بر فقرا کمتر کند (نظری، ۱۳۸۷: ۵۷).

ضیائی (۱۳۸۱) در مقاله تحت عنوان "نظام توزیع یارانه‌ها و توسعه شهرنشینی در ایران (مقطع زمانی ۱۳۷۰-۱۳۵۰)" نحوه توزیع بخشی و جغرافیایی یارانه‌ها توسط دولت ارزیابی شده و همچنین پیامدهای فضایی و جغرافیایی ناشی از نظام فعلی توزیع یارانه‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. از تضعیف فعالیت‌های مولد، مهاجرت روستائیان، توسعه فیزیکی شهرها از جمله تبعات آن است. نقش دولت در این زمینه بسیار بارز است. فرج زاده و نجفی (۱۳۸۳)؛ در مقاله "اثرات کاهش یارانه مواد غذایی بر مصرف‌کنندگان در ایران" برای نقدی کردن یارانه‌های مواد غذایی پیشنهاد می‌کنند، ابتدا دهک‌های درآمدی در مناطق شهری و روستایی شناسایی شود و توزیع یارانه ای کالاها در میان دهک‌های واقع در زیر خط فقر صورت گیرد. توزیع یارانه ای این کالاها در میان دهک‌های درآمدی بالا تدریجی کاهش یابد. دینی ترکمانی (۱۳۸۴)؛ در مقاله ای با عنوان یارانه‌ها، رشد و فقر ضمن بررسی دودیدگاه رقیب موجود نئوکلاسیک و توسعه ای نهادگرا ساختارگرا، می‌کوشد میزان کفایت و مناسبت تبیینی آنها را بر مبنای تجرب‌های تاریخی مر بوط به اجرای سیاست‌های تعدیل ساختاری و تثبیت اقتصادی و سازگاری چارچو

سهم پرداخت یارانه را داشته‌اند (نسیبی پور، ۱۳۷۹: ۳۱). در مطالعات هوپ و سینگ^۵ (۱۹۹۵) در کشورهای مالزی، اندونزی، غنا، زیمباوه، کلمبیا و ترکیه، تغییر قیمت نسبی حاملهای انرژی با توجه به سهم آنها در بودجه خانوار بررسی شده و چنین نتیجه گرفته‌اند که با افزایش درآمد، سهم انرژی در هزینه خانوار کاهش می‌یابد و بطور کلی با افزایش قیمت حاملها رفاه از دست رفته خانوارها، درصد قابل توجهی بوده است. در این پژوهش آثار افزایش قیمت انرژی بر متغیرهای کلان (تورم، درآمد و تولید ناخالص داخلی)، بررسی آماری شده و نتیجه جالبی که داشته است این است که به سختی می‌توان شواهدی را ارائه کرد که افزایش قیمت انرژی در این کشورها منجر به تورم شدید شده باشد (ورمزدار، ۱۳۸۹: ۴۵). فیتنی و بکون^۶، در سال (۱۹۹۹)، اثر افزایش یکباره قیمتها را بر تورم بوسیله جدول داده- ستانده بررسی کرده‌اند که نتایج آن با نتیجه پژوهش هوپ و سینگ که قبلا "ذکر گردید مغایر است. آنها اثر افزایش یکباره قیمت بر تورم را در حالیکه دستمزدها ثابت بماند، ۱۳٪ علاوه بر تورم موجود و در صورت افزایش دستمزدها، ۱۷/۵٪ ارزیابی کرده‌اند. بخش حمل و نقل کشور بیشترین تاثیر را می‌پذیرد و سهم عمده‌ای در تورم مذکور خواهد داشت (Eltony & Mutairi, 199: 254). دو تن از اندیشمندان به نامهای جنسن و تار در سال (۲۰۰۲)، مدل تعادل عمومی را که دارای چند بخش بوده برای داده‌های تجاری، ارزی و انرژی ایران بررسی نمودند و نتیجه گرفته‌اند که اگر در سه بازار

⁵ -Hop & Sing

⁶ -Fitni & Bekven

۱-۴- روش تحقیق

تحقیق حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از حیث ماهیت و روش، توصیفی - تحلیلی می‌باشد. برای جمع آوری اطلاعات از دو روش مطالعات کتابخانه ای - اسنادی و مطالعات میدانی (پیمایشی)، استفاده می‌شود. مطالعات میدانی مبتنی بر تکنیک‌های رایج یعنی پرسش نامه و مصاحبه با مردم روستایی منطقه مورد مطالعه است. با توجه به تعداد روستاهای منطقه دارای سکنه که بالغ بر ۱۰۱ روستا است، تعداد ۲۰ روستا بصورت تصادفی بالای ۶۰ خانوار بعنوان نمونه، برای پرسش گری تعیین شدند. جامعه آماری پژوهش، تعداد ۱۹۳۰ خانوار است. با توجه به حجم جامعه آماری و عدم دسترسی و زمان گیر بودن، نمی‌توان تمامی جامعه را مورد پرسش قرار داد. لذا بر اساس فرمول کوکران، نمونه آماری مناسب به تعداد ۲۳۴ خانوار انتخاب و پرسش گری در سطح خانوارهای روستایی انجام گرفت. در نهایت داده‌ها پس از جمع - آوری با استفاده از نرم افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل و استنتاج قرار گرفتند. در بخش آمار استنباطی از آزمون t یک نمونه ای استفاده گردید.

۱-۵- متغیرهای تحقیق

برخی متغیرهای تحقیق عبارتند از: افزایش درآمد، افزایش پس انداز شخصی افراد در خانواده، نوع محصولات، قیمت محصولات، هزینه‌های تولید بخش زراعت، باغداری، صنعت، و...، فعالیت و اشتغال، مصرف غلات (نان و برنج)، مصرف حبوبات (لوبیا، عدس، نخود و...)، مصرف گوشت و فرآورده‌های لبنی، خرید پوشاک برای اعضای خانوار، مصرف برق، مصرف گاز، مصرف آب، سطح کیفی زندگی نسبت

به‌های تبیینی پیش گفته با شرایط خاص اقتصادها از جمله اقتصاد ایران را ارزیابی کند.

در تمامی این تحقیقات به موضوع روستایی و روستاییان بصورت مستقیم اشاره ای نشده است و بیشتر مطالعات در سطح کلی یارانه انجام گرفته است. لذا تحقیق حاضر به صورت مستقیم موضوع هدفمندی را بر روی جامعه روستایی بررسی می‌کند و از طرف دیگر می‌تواند جز اولین تحقیقات علمی بعد از اجرای طرح هدفمندی با گذشت بیش از ۳ سال حداقل در حوزه برنامه ریزی روستایی تلقی می‌شود.

۱-۳- سوالات و فرضیات

آیا هدفمندی یارانه‌ها باعث افزایش سطح درآمد خانوارهای روستایی گردیده است؟

آیا هدفمندی یارانه‌ها سبب اصلاح الگوی مصرف و صرفه جویی در بین خانوارهای روستایی شده است؟

آیا هدفمندی یارانه‌ها در زمینه سطح کیفی زندگی و افزایش قدرت خرید در بین خانوارها تاثیرگذار بوده است؟

بر اساس سوالات مطرح شده فرضیات به اینصورت ارائه می‌شود.

به نظر می‌رسد هدفمندی یارانه‌ها باعث افزایش سطح درآمد خانوارهای روستایی گردیده است.

هدفمندی یارانه‌ها سبب اصلاح الگوی مصرف و صرفه جویی در بین خانوارهای روستایی شده است.

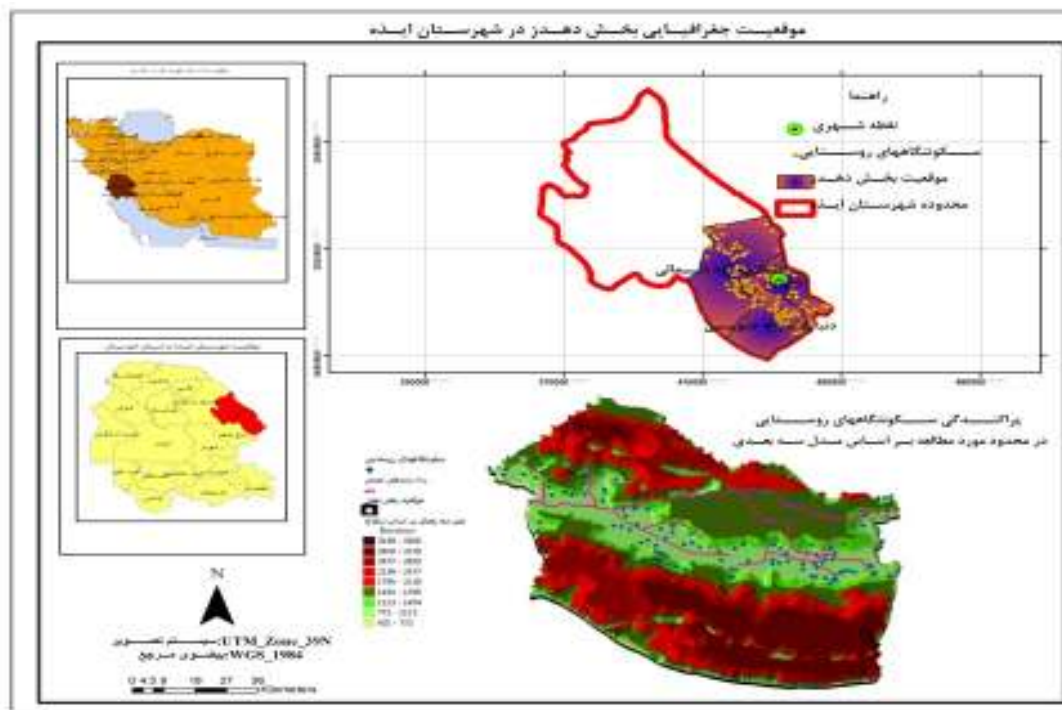
هدفمندی یارانه‌ها در زمینه سطح کیفی زندگی و افزایش قدرت خرید در بین خانوارها تاثیرگذار بوده است.

این بخش در دامنه کوه‌های زاگرس با ارتفاع ۱۶۴۱ متری از سطح دریا و در ۱۵۶ کیلومتری از مرکز استان خوزستان قرار دارد. میزان باران سالانه بخش دهدز بطور متوسط ۶۵۶ میلیمتر و متوسط درجه حرارت نیز ۲۴ درجه سانتی گراد است. بخش دهدز شامل سه دهستان مرکزی، دنباله رود شمالی و دنباله رود جنوبی است. (میکائیکی و صادقی، ۱۳۹۱: ۵۴). بر اساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، دارای جمعیتی معادل ۲۳۷۴۵ نفر بوده است؛ که از این تعداد ۳۵۶۷ نفر در نقطه شهری دهدز و ۲۰۰۳۴ نفر در نقاط روستایی سکونت دارند. (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰).

به گذشته، افزایش دسترسی به امکانات بهداشتی، آموزشی و... قدرت خرید نسبت به گذشته و....

۶-۱- معرفی اجمالی محدوده مطالعه

منطقه مورد مطالعه بخش دهدز شهرستان ایذه در شمال شرقی استان خوزستان، در عرض ۳۱ درجه و ۲۰ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۵۰ دقیقه پهنای شمالی و ۴۹ درجه و ۲۵ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۲۰ دقیقه درازای خاوری نسبت به گرینویچ واقع شده است، که از شرق و شمال شرق به شهرستان‌های فارسان و کوهرنگ و از شمال و شمال غرب به شهرستان مسجد سلیمان، از جنوب و جنوب غرب به استان کهگیلویه و بویراحمد و شهرستان باغ ملک منتهی می‌شود. مرکز

شکل ۱- نقشه موقعیت جغرافیایی محدوده مطالعه (منبع: نگارندگان، ۱۳۹۲)

تلقی مردم و نهادهای ملی و نیز تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری و ریشه کن کردن فقر مطلق است (تودارو، ۱۳۷۸: ۱۳۶). یکی از راهکارهای اصلاح

۲- مبانی نظری

مایکل تودارو توسعه را جریانی چند بعدی می‌داند که مستلزم تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی، طرز

اولویت بیشتری هستند و از آنجا منابع محدود است باید در توزیع این کمک‌ها، کسانی است که واجد شرایط دریافت کمک‌های انتقالی هستند، به نحوی که رفاه حاصل از پرداخت‌های انتقالی در اختیار فقرا قرار گیرد. (ferro and Lentini, 2008). یارانه‌ها معمولاً از دو منبع اصلی تغذیه می‌شوند، این دو منبع اصلی عبارتند از، درآمد ناشی از صادرات و درآمد ناشی از مالیات. (Slemrod, 2006: 79).

یارانه‌ها با تحریف قیمت‌ها، مانع تخصیص بهینه منابع می‌شوند. از سوی دیگر، یارانه‌ها با ایجاد کسری بودجه و افزایش هزینه‌های اجتماعی دارای آثار کلان بر اقتصاد ملی هستند (Correia, 2009: 42). عملاً بطور همزمان نمی‌توان هم برای دسترسی افراد به زیرساخت‌ها یارانه اعطا کرد و هم برای مصرف؛ چرا که هزینه‌ای که برای ایجاد زیرساخت‌ها و یارانه سوخت ارایه می‌شود، هر دو از یک منبع محدود تهیه می‌شود. اگرچه در بعضی از کشورها، به ظاهر مصرف‌کنندگان از این یارانه‌ها بهره‌مند می‌شوند، اما بطور غیرمستقیم متضرر خواهند شد؛ زیرا پرداخت یارانه افزایش هزینه‌های عمومی، کاهش رشد اقتصادی، کسری بودجه و در نتیجه تورم را در پی خواهد داشت. بعلاوه بعضی از دولت‌ها به منظور تامین مالی یارانه‌ها، مجبور به اخذ وام و انتشار پول می‌شوند که اینکار ثبات اقتصادی را به خطر می‌اندازد (دفتر مطالعات اقتصادی، ۱۳۸۷: ۱۶). ذکر این نکته مهم است، که یارانه یکی از اقلام هزینه‌ای دولت است و پرداخت آن ارتباط نزدیکی با سیاستها و اهداف دولت دارد و میزان آن به نقش و جایگاه دولتها در نظام اقتصادی کشورها بستگی دارد (Gutner, 2002). بیشتر کشورهایی که پرداخت یارانه را بصورت فراگیر انجام

ساختارهای اجتماعی و اقتصادی در راستای توسعه، پرداخت یارانه در راستای عدالت اجتماعی است. یارانه در اصطلاح اقتصادی عبارت است از هرگونه پرداخت مالی بلاعوض از محل خزانه‌ی دولت به صورت نقدی یا غیرنقدی که بمنظور حمایت از اقشار ضعیف و آسیب پذیر جامعه و بهبود در توزیع درآمدها، می‌تواند به دو طیف مصرف‌کنندگان و یا تولیدکنندگان داخلی پرداخت گردد. روی هم رفته، در ادبیات اقتصادی اهداف پرداخت یارانه شامل مقابله با تورم، حمایت از تولید و تولیدکننده، برقراری عدالت اجتماعی و بهبود در توزیع درآمدها عنوان می‌شود. (Ahmadvand & Eslami, 2005: 4).

دهه ۱۹۵۰ شکل گیری تفکر توسعه، کاهش فقر، توجه به سرمایه فیزیکی است. از دهه ۱۹۷۰ گیری توجه به نیروی انسانی و بهداشت و آموزش شروع و دهه ۱۹۷۰ و ۸۰ پرداخت عمومی یارانه‌ها انجام می‌گیرد. دهه ۱۹۸۰ به دنبال بحران بدهی‌ها و رکود اقتصادی، هدفمند کردن پرداخت یارانه‌ها شکل گرفت (Ramanathan, 2002: 328). تاریخچه یارانه در جهان از دوران انقلاب صنعتی و پیدایش مکتب سوداگری آغاز شد. در این دوره تشویق و حمایت از تولیدهایی که بازار مناسبی در جهان داشت مورد توجه قرار گرفت و دولت به حمایت از برخی گروه‌های خاص مبادرت ورزید (sen & el al, 2007, 336).

توزیع یارانه‌ها با هدف پایین نگه داشتن سطح عمومی قیمت‌ها و افزایش رفاه مصرف‌کننده، مانع از ایجاد تحرک و پویایی لازم در اقتصاد می‌شود (علیزاده، ۱۳۸۹: ۹۶). هدفمندی بر این فرض استوار است که بخشی از جامعه برای دریافت کمک‌های انتقالی در

بیشتری پیدا خواهد کرد (دادگر و نظری، ۱۳۹۰). از آنجایی که این یارانه‌ها به عنوان منابع عمومی هستند و می‌تواند به هر صورتی هزینه شود، باید اختصاص آن به بخش‌های مختلف هدفمند باشد تا علاوه بر بهره‌مندی مستقیم و غیرمستقیم اقشار مختلف و حمایت اصولی، از هدر رفتن منابع و سرمایه‌های ملی جلوگیری به عمل آمده و موجبات توسعه ای پایدار را فراهم سازد (امینی، ۱۳۸۹: ۱۶).

بررسی اطلاعات هزینه‌های خانوارهای شهری و روستایی نشان می‌دهد که سهم خانوارهای ثروتمند از یارانه‌های تمامی فرآورده‌های نفتی بسیار بیشتر از خانوارهای فقیر جامعه است. برای نمونه خانوارهای شهری دهک دهم ۲۳/۶ درصد از یارانه‌های بنزین را به خود اختصاص داده‌اند. در حالی که سهم خانوارهای دهک اول تنها ۵ درصد بوده است. بدین ترتیب ثروتمندان خانوارهای شهری نزدیک به ۴/۷ برابر فقیرترین خانوارها از یارانه‌های بنزین بهره‌مند شده‌اند. در خصوص گازوییل نیز بررسی هزینه‌های خانوارها نشان می‌دهد که سهم ثروتمندان و فقیرترین اقشار از یارانه‌های این حامل به ترتیب ۶/۴ و ۰/۶ درصد بوده است (گروه مطالعات و پژوهش‌ها، ۱۳۸۸: ۵۳).

به هر حال در این مقطع از تاریخ کشور، اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها با توجه به آثار آن در بهبود وضعیت اقتصاد کشور و زندگی مردم، از اولویت‌های اجرای طرح تحول اقتصادی قرار گرفته است. مهمترین اهداف آن مواردی متعددی همچون؛ اجرای عدالت و رفع تبعیض، شفاف‌سازی اقتصادی، دادن فرصت مدیریت درست، اصلاح قیمت‌ها و کاهش وابستگی دولت به درآمدهای نفتی، افزایش حجم

می‌داده‌اند از دهه‌ی ۱۹۸۰ به دلایل مختلفی چون پرهزینه بودن یارانه فراگیر در اثر رشد جمعیت و افزایش قیمت مواد غذایی، ناکارایی نظام توزیع دولتی و اثرات منفی کنترل قیمت محصولات بر تولیدکنندگان محصولات یارانه‌ای اقدام به هدفمند نمودن یارانه‌ها کرده‌اند. (LeRoy, & Sonstelie, 2003: 74-75). البته باید ذکر کرد که به هر میزانی که دولت یارانه کمتری پرداخت نماید، درآمد آن بالا رفته و میت‌واند در جهت اهداف خود خرج نماید (Musgrave, 1994: 321). به طور کلی ابعاد یارانه‌ها را می‌توان چنین دسته بندی نمود؛ اهداف دولت، مراحل کالا، طبقه بندی خود یارانه و انعکاس هزینه‌های آن (Clements et al, 1995: 64-65). با توجه به آنچه که بیان شد، اعطای یارانه بدون هیچ قید و بندی موجب بروز مشکلاتی نظیر افزایش هزینه‌های دولت، ناکارایی و فساد نظام توزیع و افزایش ضایعات می‌شود (Borck & Wrede, 2005: 486).

بر این اساس در سایه اجماع بی نظیر، قانون هدفمندسازی یارانه‌ها در کشور اجرا شد. با توجه به توجیه و نیاز مبرم به اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها ولی در بخش روستایی یک دیدگاه در این زمینه وجود دارد، که تاثیر منفی اجرای این طرح بر توسعه روستاها چگونه می‌باشد، توضیح اینکه اهمیت موضوع از آن جهت است که پس از اجرای این طرح قیمت خدمات دولتی در بخش‌های آب و برق و گاز افزایش یافته است، که به طبع آن، سایر خدمات و کالا نیز افزایش خواهند یافت؛ ولی از طرفی با برداشته شدن یارانه‌ها از روی اقلامی مانند انرژی باعث خواهد شد، تا لزوم مسئله صرفه جویی در مصرف انرژی و توجیه اقتصادی، صرفه جویی در مسئله انرژی و وضوح

فعالیت‌های عمرانی، بهسازی مصرف انرژی در کشور و... است (زیارتی، ۱۳۸۹، ۷).

بر اساس آنچه که گفته شد، طرح هدفمندسازی یارانه‌ها مسلماً در سکونتگاه‌های روستایی می‌تواند تاثیرات اقتصادی و اجتماعی، فرهنگی بسیاری مانند اشتغال زایی، افزایش درآمد، برقراری عدالت اجتماعی و... فراهم سازد. بر اساس نظر عده ای یارانه نقدی سبب کاهش انگیزه مردم روستایی برای کار و فعالیت و نزول تولیدات می‌شود؛ اما عده ای بر خلاف نظر این گروه معتقدند که پول پرداخت شده علاوه بر تامین بعضی از نیازهای روستائیان، موجب رونق و شکل‌گیری فعالیت‌های اساسی بخصوص در بخش کشاورزی است. از این رو باید به نظر هر دو این گروه از افراد توجه خاص و مدیریتی شود. چرا که هر کدام از این نظرات پیامدهای دوگانه ای به همراه دارد. از این رو با مدیریت مناسب و تزریق درست می‌توان این حجم

پول نقد را بصورت مطلوب استفاده کرد، بگونه‌ای که باعث شکل‌گیری الگوی مصرف جدید و ارتقاء کیفی زندگی جامعه روستایی از لحاظ اقتصادی و اجتماعی بشود. در واقع استفاده از تشکلهای غیر رسمی و غیر دولتی در اجرای این طرح بسیار راه گشا است. از طرفی با توجه به حجم بالای یارانه نقدی پرداختی در یک ماه به روستائیان کل کشور که رقمی معادل ۱۰۱۱۷ میلیارد ریال است و با توجه به وجود ۲۰۵ میلیون بیکار در روستاهای کشور، توجه به این برنامه اهمیت دارد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۱). بطور کلی اولاً تأثیرپذیری خانوارهای روستایی از حذف یارانه‌ها بیشتر از خانوارهای شهری است، ثانیاً اختلاف تأثیرپذیری خانوارهای پردرآمد و کم‌درآمد روستایی در مجموع از حذف یارانه‌ها کمتر از خانوارهای شهری است، اگرچه این اختلاف قابل ملاحظه نیست.

جدول ۱- مقایسه سیستم بر مبنای وجود یارانه و سیستم بر مبنای توزیع هدفمند یارانه‌ها

رویکردها	سیستم بر مبنای وجود یارانه	سیستم بر مبنای یارانه هدفمند
تحقق عدالت اجتماعی	نامناسب و ناکارآمد و سهم کم دهک‌های پایین جامعه از یارانه	با شناسایی درست جامعه هدف می‌تواند عادلانه شود
تخصیص بهینه منابع	امکان وجود فساد و رانت و افزایش اتلاف منابع	حذف فساد و رانت ناشی از هدفمند نبودن یارانه‌ها و کاهش اتلاف منابع
مدیریت مصرف	مصرف بیش از اندازه کالاها و انرژی به دلیل پایین بودن قیمت	ایجاد فرهنگ درست و منطقی مصرف در میان افراد جامعه
رشد اقتصادی	کاهش رشد اقتصادی	شکوفایی و رونق اقتصادی در بلندمدت
محیط‌زیست	آلودگی محیط‌زیست به دلیل مصرف بی‌رویه انرژی	کاهش آلودگی به دلیل بهینه شدن و درست مصرف کردن انرژی و جایگزینی انرژی‌ها با انرژی پاک و مثبت
سرمایه‌گذاری	ایجاد بازارهای موازی و قاچاق و کاهش سرمایه‌گذاری	گسترش و رشد سرمایه‌گذاری
شفاف‌سازی قیمت‌ها	شکاف بین قیمت‌های داخلی و منطقه‌ای	از بین رفتن شکاف بین قیمت‌ها و افزایش توان صادراتی کشور
کارایی نظام اقتصادی	تحریف قیمت‌ها و عدم کارایی نظام اقتصادی	افزایش کارایی نظام اقتصادی از طریق اصلاح قیمت‌ها و تخصیص بهینه منابع

(منبع، علیزاده، ۱۳۸۹: ۹۹)

۳- تحلیل یافته‌ها

۳-۱- نحوه هزینه کرد یارانه‌ها

برای اینکه وضعیت جامعه روستایی در قبل و بعد از پرداخت یارانه‌ها مشخص شود و اثرات منفی و مثبت آن بر رفاه روستائیان روشن شود، از ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی این موضوع بررسی می‌شود. بگونه‌ای که متغیرهای بکار گرفته شده در این ابعاد، بهبود یا عدم بهبود وضعیت اجتماعی روستائیان را بطور کلی مشخص می‌کند.

بررسی براساس هزینه کرد یارانه‌ها برای هر کدام از بخش‌های زراعت و باغداری، دامداری و صنایع دستی به ترتیب اولویت در جدول ۲ بیان شده است با توجه

به فصول مختلف سال و یارانه پرداختی روستائیان در دوره‌های مختلف نسبت به هزینه کرد اقدام می‌کنند. با توجه به جدول مشاهده می‌شود که ۹۴/۸ درصد افراد پاسخ گو در اولویت اول یارانه‌های نقدی خود را در بخش کشاورزی در زمینه هزینه نهاده‌های مصرفی تولید (بذر، کود، سم و ..)، در بخش دامداری ۳۸/۹ درصد افراد پاسخ گو در اولویت اول یارانه‌های نقدی خود را در هزینه خرید علوفه دام و طیور (کاه، جو، ..) و در بخش صنایع دستی ۴۳/۱ درصد افراد پاسخ گو در اولویت اول یارانه‌های نقدی خود را در هزینه تهیه بافندگی و ریسندگی (چرخ خیاطی، و...) خرج نموده‌اند.

جدول ۲- موارد هزینه کرد یارانه‌ها برای هر کدام از بخش‌های زراعت و باغداری، و... به ترتیب اولویت

بخش	موارد					
	اولویت اول		اولویت دوم		اولویت سوم	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
زراعت و باغداری	11.4	4	28.7	23	0.5	1
	17.1	6	17.5	14	0	0
	42.8	15	5	4	0	0
	8.5	3	5	4	4.5	8
	20	7	43.5	35	94.8	165
	100	35	100	80	100	174
دامداری	14.03	24	26.9	44	38.9	65
	9.9	17	12.8	21	8.9	15
	2.3	4	5.5	9	7.1	12
	19.2	33	22.6	37	18.5	31
	13.4	23	17.1	28	0	0
	27.4	47	6.7	11	1.1	2
	13.4	23	7.9	13	25.1	42
	100	171	100	163	100	167
صنایع دستی	2.9	5	0.6	1	1.1	2
	2.3	4	21.4	35	43.1	72
	1.7	3	31.2	51	15.5	26
	100	12	100	87	100	100

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

۳-۲- بازاریابی و درآمد

در مورد میزان تغییر نحوه فروش محصولات تولیدی با پرداخت یارانه‌های نقدی نسبت به گذشته، ۱۴۳ نفر معادل ۶۱.۱ درصد، شرایط را بدون تغییر دانسته، در حالی در مورد میزان تغییر قیمت فروش، ۲۱۲ نفر شرایط را بهبود یافته دانسته اند. لذا به نظر می‌رسد که شرایط کلی فروش کمی نسبت به گذشته بهتر شده است. با توجه به ستون میانگین رتبه ای بیان شده در جدول مشاهده می‌شود که در مورد میزان تغییر نحوه فروش محصولات تولیدی با پرداخت یارانه‌های نقدی

نسبت به گذشته با توجه به این که میانگین رتبه ای نزدیک به ۲ است می‌توان نتیجه گرفت که اکثریت افراد معتقدند نحوه فروش محصولات تولیدی با پرداخت یارانه‌های نقدی نسبت به گذشته تغییر نکرده است. و در مورد میزان تغییر قیمت فروش محصولات تولیدی با پرداخت یارانه‌های نقدی نسبت به گذشته با توجه به این که میانگین رتبه ای نزدیک به ۱ است، اکثریت افراد معتقدند قیمت فروش محصولات تولیدی با پرداخت یارانه‌های نقدی نسبت به گذشته افزایش یافته است.

جدول ۳- میزان تغییر نحوه فروش و قیمت فروش محصولات تولیدی با پرداخت یارانه‌های نقدی نسبت به گذشته

انحراف معیار	میانگین رتبه ای	دشواری شده	بدون تغییر مانده	بهبود یافته	میزان تغییر	
					فرآوانی	درصد
۰/۵۱	۱/۵۶	۰	۱۴۳	۹۱	فرآوانی	میزان تغییر نحوه فروش محصولات تولیدی با پرداخت یارانه‌های نقدی نسبت به گذشته
		۰	۶۱.۱	۳۸.۸	درصد	
انحراف	میانگین	کاهش	بدون تغییر مانده	افزایش	میزان تغییر	
					فرآوانی	درصد
۰/۲۷	۱/۱۲	۰	۳۱	۲۱۲	فرآوانی	میزان تغییر قیمت فروش محصولات تولیدی با پرداخت یارانه‌های نقدی نسبت به گذشته
		۰	۱۲.۷	۸۷.۲	درصد	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

۳-۳- میزان تاثیر یارانه‌های پرداختی بر درآمد خانوار

در جدول ۴ توزیع فراوانی نظرات افراد درباره میزان تاثیر یارانه‌های پرداختی بر موارد مربوط به درآمد خانوار بیان شده است با توجه به ستون میانگین رتبه ای بیان شده در این جدول، مشاهده می‌شود که، در مورد تاثیر گذاری یارانه‌ها در کاهش میزان پیش فروش محصولات تولیدی با قیمت پایین، ۱۰۲ نفر وضعیت را تا حدودی موثر دانسته اند و بیش از ۲۷ نفر زیاد با بالا ارزیابی نموده اند. همچنین در مورد میزان فعالیت و اشتغال افراد خانوار بعد یارانه‌ها، بیش از ۶۴.۵ درصد وضعیت را تا حدودی تاثیر گذار و ۱۹.۶ درصد معتقد به تاثیر گذاری کم هستند. در مورد میزان پس انداز شخصی افراد در خانواده، نیز ۱۲۴ نفر

معادل ۵۲.۹ درصد یعنی نصف جامعه پاسخگو میزان پس انداز خانوارها را بعد از پرداخت یارانه‌ها، با شرایط زیاد، یعنی خوب ارزیابی نموده اند. لذا باید گفت که در مورد میزان تاثیر یارانه‌های پرداختی بر کاهش میزان پیش فروش محصولات تولیدی با قیمت پایین با توجه به این که میانگین رتبه ای نزدیک به ۲ است، اکثریت افراد معتقدند که یارانه‌های پرداختی بر این مورد تاثیر کمی داشته است. در مورد میزان تاثیر یارانه‌های پرداختی بر میزان فعالیت و اشتغال افراد خانوار و میزان پس انداز شخصی افراد در خانواده با توجه به این که میانگین رتبه ای نزدیک به ۳ است می‌توان نتیجه گرفت که اکثریت افراد معتقدند که یارانه‌های پرداختی بر این مورد تا حدودی تاثیر گذار بوده است.

جدول ۴- توزیع فراوانی نظرات افراد درباره میزان تاثیر یارانه‌های پرداختی بر موارد مربوط به درآمد خانوار

میانگین رتبه ای	خیلی زیاد	زیاد	تاحدودی	کم	بدون تاثیر	موارد مربوط به درآمد خانوار	
						فراوانی	کاهش میزان پیش فروش محصولات تولیدی با قیمت پایین
۲/۱۳	۱۳	۱۴	۱۰۲	۸۹	۲۵	فراوانی	کاهش میزان پیش فروش محصولات تولیدی با قیمت پایین
	۵.۵	۵.۹	۴۳.۵	۳۸.۰	۱۰.۶	درصد	
۲/۶۷	۷	۱۰	۱۵۱	۴۶	۲۰	فراوانی	میزان فعالیت و اشتغال افراد خانوار
	۲.۹	۴.۲	۶۴.۵	۱۹.۶	۸.۵	درصد	
۲/۹۶	۱۱	۱۲۴	۴۵	۲۸	۲۶	فراوانی	میزان پس انداز شخصی افراد در خانواده
	۴.۷	۵۲.۹	۱۹.۲	۱۱.۹	۱۱.۱	درصد	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

دانشسته اند. در مورد مصارف انرژی گاز، برق و همچنین آب، روند اکثراً بدون تغییر یا روند کاهش بوده، که نشانگر صرفه جویی در این زمینه است. موارد دیگر در جدول مشخص است. با توجه به ستون میانگین رتبه ای بیان شده در این جدول مشاهده می‌شود که در همه موارد مربوط به الگوی مصرف، به جز استفاده از مواد بهداشتی با توجه به این که میانگین رتبه ای نزدیک به ۲ است می‌توان نتیجه گرفت که از نظر اکثریت افراد مصرف این موارد تغییری نداشته است و در مورد استفاده از مواد بهداشتی از آنجایی که میانگین رتبه ای نزدیک ۱ است می‌توان نتیجه گرفت که مصرف مواد بهداشتی بعد از دریافت یارانه‌های نقدی افزایش یافته است.

۳-۴- سبب غذایی - پوشاک و مسکن (الگوی مصرف)

در جدول ۴ توزیع فراوانی نظرات افراد درباره میزان تغییر مصرف (الگوی مصرف) هر یک از موارد پس از دریافت یارانه‌های نقدی بیان شده است. به عنوان نمونه در مورد مصرف غلات (نان و برنج) نسبت به قبل از هدفمندسازی یارانه‌ها، ۵۶.۴ درصد پاسخگویان، روند را افزایشی، ۲۷.۳ درصد بدون تغییر و ۱۶.۲ درصد افراد روند را کاهشی اظهار داشته اند. همچنین در مورد مصرف حبوبات، بیش از ۷۰.۵ درصد افراد افزایش مصرف را معتقد هستند. در مورد مصرف گوشت، ۶۸.۸ درصد به افزایش مصرف و ۱۷.۹ درصد بدون تغییر و ۹.۴ درصد روند را کاهشی

جدول ۵- توزیع فراوانی نظرات افراد درباره میزان تغییر مصرف هر یک از موارد پس از دریافت یارانه‌های نقدی

میانگین رتبه ای	کاهش یافته	بدون تغییر	افزایش یافته	موارد	
				فراوانی	مصرف غلات (نان و برنج)
۱/۶۱	۳۸	۶۴	۱۳۲	فراوانی	مصرف غلات (نان و برنج)
	۱۶.۲	۲۷.۳	۵۶.۴	درصد	
۱/۵۷	۲۲	۴۷	۱۶۵	فراوانی	مصرف حبوبات (لوبیا، عدس، نخود و...)
	۹.۴	۲۰.۸	۷۰.۵	درصد	
۱/۵۴	۳۱	۴۲	۱۶۱	فراوانی	مصرف گوشت و فرآورده‌های لبنی
	۱۳.۲	۱۷.۹	۶۸.۸	درصد	
۱/۵۶	۱۷	۷۶	۱۴۱	فراوانی	خرید پوشاک برای اعضای خانوار
	۷.۲	۳۲.۴	۶۰.۲	درصد	
۱/۷۸	۵۵	۱۴۴	۳۵	فراوانی	مصرف سوخت (نفت و گازوئیل)
	۲۳.۵	۶۱.۵	۱۴.۹	درصد	
۲/۱۹	۵۷	۱۵۴	۲۳	فراوانی	مصرف برق
	۲۴.۳	۶۵.۸	۹.۸	درصد	
۱/۹۸	۴۴	۱۷۲	۱۸	فراوانی	مصرف گاز

	درصد	۷.۶	۷۳.۵	۱۸.۸
۱/۹۸	فراوانی	۱۳	۱۲۳	۹۸
	درصد	۵.۵	۵۲.۵	۴۱.۸
۲/۹	فراوانی	۳۱	۱۴۶	۵۷
	درصد	۱۳.۲	۶۲.۳	۲۴.۳
۱/۳۴	فراوانی	۱۱۴	۷۹	۴۱
	درصد	۴۸.۷	۳۳.۷	۱۷.۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

ساخت مسکنشان بوده است و ۳۸ درصد یارانه‌های نقدی را صرف تامین اجاره مسکن خود کرده اند.

جدول ۷- توزیع فراوانی نظرات افراد درباره اثرگذاری دریافت یارانه‌های نقدی بر مسکن افراد

درصد	فراوانی	موارد
۳۸	۹	تامین اجاره مسکن
۹۳.۵	۲۱۹	تعمیرات و تاسیسات جدید مسکن
۲.۵	۶	کمک در جهت ساخت مسکن
۱۰۰	۲۴۷	جمع

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

۳-۵- سطح کیفی زندگی (افزایش قدرت خرید)

در جدول ۸ میزان خرید امکانات و لوازم جدید با استفاده از یارانه‌های نقدی به تفکیک امکانات رفاهی، وسایل نقلیه و مخارج خانواده بیان شده است. با توجه به این جدول مشاهده می‌شود که، ۶.۷ درصد خرید انجام شده در زمینه امکانات رفاهی خانوار مربوط به خرید یخچال، ۰.۶ درصد مربوط به خرید تلویزیون، ۱.۲ درصد مربوط به خرید کولر، ۸.۶ درصد مربوط به خرید پنکه، ۵.۲ درصد مربوط به خرید کمد، ۹.۹ درصد مربوط به خرید میز و صندلی، ۱۲.۸ درصد مربوط به خرید بخاری، ۱۴.۱ درصد مربوط به خرید تنور گازی، ۹.۷ درصد مربوط به خرید کپسول گاز و ۲ درصد مربوط به خرید سایر موارد است. ۵۷.۸ درصد خرید انجام شده در زمینه مخارج خانواده مربوط به خرید مواد غذایی و ۴۲.۱ درصد مربوط به خرید پوشاک است. با توجه به آنچه که ذکر شد به

توزیع فراوانی نظرات افراد درباره مصرف یارانه‌های نقدی در برخی موارد دیگر در جدول ۶ بیان شده است. با توجه به این جدول مشاهده می‌شود که ۱۴۸ نفر معادل، ۶۳.۲ درصد یارانه نقدی را در رفع نیازهای اساسی خانوار مصرف داشته اند. همچنین ۱۹.۶ درصد در تامین هزینه لوازم خانه، ۷.۲ درصد هزینه سفرهای زیارتی، ۵.۹ درصد هزینه سوخت و ۳.۸ درصد در ساخت و تعمیر مسکن هزینه کرد داشته اند. لذا به نظر می‌رسد که توزیع و مصرف در موارد نامبرده مطلوب بوده، در صورتی که قبلاً در برخی موارد چنین تحقیقی ممکن نبود.

جدول ۶- توزیع فراوانی نظرات افراد درباره مصرف یارانه‌های نقدی در هر یک از موارد

درصد	فراوانی	موارد
۶۳.۲	۱۴۸	رفع نیازهای اساسی خانوار
۱۹.۶	۴۶	هزینه لوازم خانه
۷.۲	۱۷	هزینه سفرهای زیارتی و تفریحی
۵.۹	۱۴	هزینه سوخت
۳.۸	۹	ساخت یا تعمیر مسکن
۱۰۰	۲۳۴	جمع

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

اثرگذاری دریافت یارانه‌های نقدی بر مسکن نیز بررسی شده است. با توجه به جدول مشاهده می‌شود که از نظر ۹۳.۵ درصد افراد دریافت یارانه‌های نقدی بر تعمیرات و تاسیسات جدید مسکنشان تاثیر گذار بوده و از نظر ۲.۵ درصد یارانه‌های نقدی کمکی برای

نظر می‌رسد که در موارد نامبرده یارانه پرداختی، قدرت خرید روستائیان را تا حدودی افزایش داده، و وسایل و ابزاری که قبلاً در تامین منابع مالیشان مشکل داشته‌اند کمی مرتفع شده است.

جدول ۸- میزان خرید امکانات و لوازم جدید با استفاده

از یارانه‌های نقدی به تفکیک

درصد	فراوانی		
۶.۷	۳۲	یخچال	امکانات رفاهی
۰.۶	۳	تلویزیون	
۱.۲	۶	کولر	
۸.۶	۴۱	پنکه	
۵.۲	۲۵	کمد	
۹.۹	۴۷	میز و صندلی	
۱۲.۸	۶۱	بخاری	
۱۴.۱	۶۷	تنور گازی	
۹.۷	۴۶	کپسول گاز	
۱.۹	۹	سایر	
۱۰۰	۴۷۳	جمع	
۱۰۰	۳	موتور سیکلت	وسایل نقلیه و ابزار
۵۷.۸	۱۳۶	مواد غذایی	مخارج افراد خانواده
۴۲.۱	۹۹	پوشاک	
۱۰۰	۲۳۵	جمع	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

توزیع فراوانی نظرات افراد درباره میزان تغییرات هر یک از موارد مربوط به سطح کیفی زندگی نسبت به قبل از پرداخت یارانه‌ها بیان شده است. بیش از ۵۲.۵ درصد پاسخگویان سطح کیفی زندگی نسبت به گذشته را تا حدودی مناسب، ۲۰.۵ درصد خوب ارزیابی نموده‌اند. در زمینه افزایش دسترسی به امکانات بهداشتی، آموزشی و .. حدود ۲۵.۲ درصد میزان تغییرات را زیاد، ۱۷ درصد خیلی زیاد و ۳۸ درصد تا حدودی تاثیر گذار دانسته‌اند. در مورد قدرت خرید نسبت به گذشته نیز بطور کلی ۴۱.۴ درصد میزان تغییرات را زیاد، ۲۹.۹ درصد خیلی زیاد معتقد بوده‌اند. با توجه به ستون میانگین رتبه ای بیان شده در این جدول مشاهده می‌شود که در همه موارد مطرح شده با توجه به این که میانگین رتبه ای نزدیک به ۳ است می‌توان نتیجه گرفت که اکثریت افراد معتقدند که این موارد نسبت به قبل از پرداخت یارانه‌ها تا حدودی تغییر داشته است.

جدول ۹- میزان تغییرات هر یک از موارد مربوط به سطح کیفی زندگی نسبت به قبل از پرداخت یارانه‌ها

میانگین رتبه ای		مؤاد مربوط به سطح کیفی زندگی				
خیلی زیاد	زیاد	تاحدودی	کم	بدون تغییر	بیشتر	
۲/۹۸	۳۹	۴۸	۱۲۳	۱۷	۷	فراوانی
	۱۶.۶	۲۰.۵	۵۲.۵	۷.۲	۲.۹	درصد
۳.۳	۳۶	۴۶	۷۶	۳۱	۱۵	فراوانی
	۱۷.۰	۲۵.۲	۳۸.۰	۱۳.۲	۶.۴	درصد
۳/۱۶	۷۰	۹۷	۳۹	۱۵	۱۳	فراوانی
	۲۹.۹	۴۱.۴	۱۶.۶	۶.۴	۵.۵	درصد

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

اقتصادی مردم " با توجه به این که میانگین رتبه ای نزدیک به ۲ است می‌توان نتیجه گرفت که اکثریت افراد معتقدند که میزان تاثیرگذاری پرداخت یارانه‌ها بر این موارد کم است. در موارد "بهبود زندگی افراد فقیر و کم درآمد روستا، مهاجرت روستا به شهر،

در جدول ۱۰ توزیع فراوانی نظرات افراد درباره میزان تاثیرگذاری پرداخت یارانه‌ها بر موارد مطرح شده بیان شده است. با توجه به ستون میانگین رتبه ای بیان شده در این جدول مشاهده می‌شود که، در موارد "ایجاد کارگاه‌های تولیدی و مشارکت و فعالیت

به ۳ است، اکثریت افراد معتقدند که پرداخت یارانه‌ها بر این موارد تا حدودی تاثیرگذاری بوده است. همچنین این جدول وضعیت پاسخگویی افراد و توزیع پاسخ‌ها را بخوبی نشان می‌دهد.

میزان دفعات مراجعه به شهر، حضور فروشندگان شهری در روستا، تمایل به ادامه تحصیل و آموزش در دختران، ایجاد اشتغال زایی جدید، میزان مراجعه ادارات مرتبط با روستا، میزان تمایل برای ادامه زندگی در روستا" با توجه به این که میانگین رتبه ای نزدیک

جدول ۱۰- توزیع فراوانی نظرات افراد درباره میزان تاثیرگذاری پرداخت یارانه‌ها بر موارد مطرح شده

میانگین رتبه ای	خیلی زیاد	زیاد	تاحدودی	کم	خیلی کم	موارد	
						فراوانی	درصد
۲/۲۳	۱۳	۳۳	۶۷	۱۱۲	۹	فراوانی	مشارکت و فعالیت اقتصادی مردم
	۵.۵	۱۴.۱	۲۸.۶	۴۷.۸	۳.۸	درصد	
۳/۱	۲۳	۳۴	۱۲۱	۴۶	۱۰	فراوانی	بهبود زندگی افراد فقیر و کم درآمد روستا
	۹.۸	۱۴.۵	۵۱.۷	۱۹.۶	۴.۲	درصد	
۲/۶۱	۲۹	۴۶	۱۲۷	۲۵	۷	فراوانی	مهاجرت روستا به شهر
	۱۲.۳	۱۹.۶	۵۴.۲	۱۰.۶	۲.۹	درصد	
۳/۱۳	۵۰	۶۷	۹۷	۱۶	۴	فراوانی	میزان دفعات مراجعه به شهر
	۲۱.۳	۲۸.۶	۴۱.۴	۶.۸	۱.۷	درصد	
۲/۵۶	۳۳	۳۹	۴۳	۱۱۱	۷	فراوانی	حضور فروشندگان شهری در روستا
	۱۴.۱	۱۶.۶	۱۸.۸	۴۷.۴	۲.۹	درصد	
۲/۶۶	۴۶	۳۳	۸۱	۶۷	۷	فراوانی	تمایل به ادامه تحصیل و آموزش در دختران
	۱۹.۶	۱۴.۱	۳۴.۶	۲۸.۶	۲.۹	درصد	
۲/۳۹	۶۶	۴۶	۸۵	۲۲	۱۵	فراوانی	ایجادکارگاه‌های تولیدی
	۲۸.۲	۱۹.۶	۳۶.۳	۹.۴	۶.۴	درصد	
۲/۴۹	۳۴	۵۵	۸۱	۵۳	۱۱	فراوانی	ایجاد اشتغال زایی جدید
	۱۴.۵	۲۳.۵	۳۴.۶	۲۲.۶	۴.۷	درصد	
۲/۵۲	۴۷	۶۰	۴۱	۶۷	۱۹	فراوانی	میزان مراجعه ادارات مرتبط با روستا
	۲۰.۰۸	۲۵.۶	۱۷.۵	۲۸.۶	۸.۱	درصد	
۳/۱۱	۵۹	۷۰	۳۱	۵۵	۱۹	فراوانی	میزان تمایل برای ادامه زندگی در روستا
	۲۵.۲	۲۹.۹	۱۳.۲	۲۳.۵	۸.۱	درصد	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

مندی نسبت به طرح هدفمندسازی در جدول ۱۰ بیان شده است. همچنین با توجه به این جدول باید ذکر نمود که با توجه به ستون میانگین رتبه ای بیان شده در این جدول مشاهده می‌شود که، در مورد "پرداخت نقدی یارانه‌ها" با توجه به این که میانگین رتبه ای نزدیک به ۴ است می‌توان بیان کرد که اکثریت افراد از پرداخت نقدی یارانه‌ها رضایت زیادی دارند. در مورد " تغییر قیمت اجناس با اجرای طرح هدفمندی " با

۳-۶-رضایت مندی نسبت به طرح هدفمندسازی در زمینه پرداخت نقدی یارانه‌ها، ۱۲۵ نفر معادل ۵۳.۴ درصد رضایت زیاد دارند. در مورد تغییر قیمت اجناس با اجرای طرح هدفمندی، نیز ۱۲۷ نفر نظر کاملاً ناراضی را داشته اند. همچنین در مورد تغییر قیمت آب، برق و گاز با اجرای طرح هدفمندی، نیز ۵۸.۱ درصد کاملاً ناراضی و ۲۷.۷ درصد رضایت کمی داشته اند. وضعیت توزیع پاسخگویی و رضایت

هدفمندی " با توجه به این که میانگین رتبه ای نزدیک به ۱ است باید گفت که اکثریت افراد از تغییر قیمت آب، برق و گاز با اجرای طرح هدفمندی کاملاً ناراضی هستند.

توجه به این که میانگین رتبه ای نزدیک به ۲ است می‌توان نتیجه گرفت که اکثریت افراد از تغییر قیمت اجناس با اجرای طرح هدفمندی رضایت کمی دارند. در مورد " تغییر قیمت آب، برق و گاز با اجرای طرح

جدول ۱۱- توزیع فراوانی نظرات افراد درباره میزان رضایتشان از اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها

میانگین رتبه ای	رضایت خیلی زیاد	رضایت زیاد	رضایت تاحدودی	رضایت کم	کاملاً ناراضی	موارد مربوط به رضایت افراد	
						فراوانی	درصد
۴/۴	۶۳	۱۲۵	۱۳	۲۶	۷	فراوانی	پرداخت نقدی یارانه‌ها
	۲۶.۹	۵۳.۴	۵.۵	۱۱.۱	۲.۹	درصد	
۱/۷۶	۲	۰	۸	۹۷	۱۲۷	فراوانی	تغییر قیمت اجناس با اجرای طرح هدفمندی
	۰.۸	۰	۳.۴	۴۱.۴	۵۴.۲	درصد	
۱/۲۳	۳	۷	۲۳	۶۵	۱۳۶	فراوانی	تغییر قیمت آب، برق و گاز با اجرای طرح هدفمندی
	۱.۲	۲.۹	۹.۸	۲۷.۷	۵۸.۱	درصد	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

کمتر از (۳)، است نتیجه می‌گیریم که تاثیر هدفمندی یارانه‌ها بر افزایش سطح درآمد به میزان کم تا متوسط بوده است. یکی از دلایل افزایش درآمد با توجه به مصاحبه با مردم، این است، که برخی افراد یارانه دریافتی خود را صرف خرید دام یا ایجاد مشاغل ناپایدار نموده اند. همین موضوع سبب شده که از یارانه پرداختی به آنها، تا حدودی بهره گیرند. البته برخی افراد نیز به سبب یارانه پرداختی و فشار اقتصادی به آنها، مجبور به فعالیت‌های فصلی مانند کارگری و... نموده اند، که در افزایش درآمد آنها در طول سال موثر است.

در زمینه افزایش پس انداز شخصی افراد در خانواده و تاثیرگذاری هدفمندی بر این متغیر، نیز با توجه ارزش بدست آمده کمتر از ۰/۰۵ که عدد (۰/۰۰۳) بوده و میانگین متغیرها (۳/۱۲) که بیشتر از (۳)، است، می‌توان اینگونه بیان کرد که هدفمندی یارانه‌ها در زمینه افزایش پس انداز شخصی خانوارها موثر بوده است و در واقع افراد تمایل بیشتری نسبت به پس

۳-۷- تحلیل استنباطی

برای اینکه مشخص شود که آیا اجرای طرح هدفمندی بر رفاه اجتماعی روستائیان تاثیر داشته است یا نه، از طریق متغیرهای مختلف مورد آزمون قرار است. متغیرهای در ابعاد گوناگون اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی گنجانده شده اند. در ادامه در قالب چند فرض چگونگی بهبود یا عدم بهبود این طرح بر رفاه اجتماعی روستائیان مشخص می‌شود.

در زمینه اینکه هدفمندی یارانه‌ها باعث افزایش سطح درآمد خانوارهای روستایی گردیده یا نه؟ این مورد از طریق متغیرهای تحقیق به آزمون گذاشته شد. مقادیر بالاتر از ۳ را به عنوان سطح تاثیرگذار (H1) و مقادیر کمتر یا مساوی ۳ را به عنوان عدم تاثیرگذاری (H0) در نظر می‌گیریم. برای بررسی تاثیر هدفمندی یارانه‌ها بر افزایش سطح درآمد خانوارهای روستایی از آزمون t یک نمونه ای استفاده شده که نتایج حاصل در جدول ۱۲ بیان شده است. با وجود آنکه مقدار p-value، کمتر از ۰/۰۵ بوده، اما میانگین متغیرها (۲/۹۷)

خود در طول سال بعنوان مخارج زندگی خود است. در واقع یارانه نقدی را بعنوان پس انداز سالیانه خود بحساب می‌آورند.

انداز یارانه نقدی خود دارند. از دلایل این موضوع می‌توان به وجود این وجه نقدی در بانک‌ها و تمایل روستاییان به پس انداز آن در این مراکز و در نتیجه عدم نیاز به برداشت آن با توجه به فروش محصولات

جدول ۱۲- آزمون t یک نمونه ای مربوط به بررسی تاثیر هدفمندی یارانه‌ها بر افزایش سطح درآمد و اقتصاد خانوار

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	مقدار آماره آزمون	P-value	Test value	معناداری (P-value<0.05)
افزایش درآمد	۲/۹۷	۰/۷۱۲	۲۵۱	۴/۳۷	۰/۰۰۴	۳	معنادار است
افزایش پس انداز شخصی افراد در	۳/۱۲	۰/۸۳۱	۲۵۱	۳/۴۴	۰/۰۰۳	۳	معنادار است

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

دستشویی و ..) (۱/۳۴) تاثیر کم تا متوسطی داشته است، و بهبود تغذیه مناسب را نشان نمی‌دهد. علاوه بر این هدفمندسازی یارانه‌ها، در میزان مصرف دخانیات با توجه به مقدار p-value (کمتر از ۰/۰۵) و مقایسه میانگین متغیرها (۲/۹)، با مقدار test value (۲) نتیجه گرفته می‌شود که هدفمندسازی در مصرف دخانیات زیاد تاثیر داشته است. در مورد مصرف برق نیز با توجه به مقدار (۲/۱۹) اینگونه بیان می‌شود که هدفمندسازی در مورد این متغیر نیز متوسط تا زیاد موثر بوده است. با توجه به اینکه یارانه پرداختی، اثرات آن بخوبی روی برخی مصارف (برق) در سطح جامعه مشاهده می‌شود، جامعه روستایی نیز از این موضوع بی بهره نبوده است و با توجه به افزایش هزینه‌های موارد نامبرده، روستاییان بهترین گزینه را در صرفه جویی دانستند. البته در مواردی دیگر نیز مانند خرید پوشاک، فرآورده‌های لبنی، و... که افزایش وجود داشته باید گفت بطور خودبه خودی با توجه به پول پرداخت شده، هر یک از افراد خانواده تا حدودی استقلال مالی پیدا می‌کنند، که این موضوع در افزایش این موارد تاثیر گذار است. البته در ماه‌های

هدفمندی یارانه‌ها باعث اصلاح الگوی مصرف و صرفه جویی در بین خانوارهای روستایی گردیده است. این گزینه نیز از طریق متغیرهای مختلف تحقیق مورد آزمون قرار گرفت.

برای بررسی تاثیر هدفمندی یارانه‌ها بر اصلاح الگوی مصرف و صرفه جویی در بین خانوارهای روستایی از آزمون t یک نمونه ای استفاده شده که نتایج حاصل در جدول ۱۳ بیان شده است. چون متغیرهای تحت بررسی مقادیری بین ۱ تا ۴ را به خود اختصاص داده، مقادیر بالاتر از ۲ را به عنوان سطح تاثیرگذار (H1) و مقادیر کمتر یا مساوی ۲ را به عنوان سطح تاثیرگذاری کمتر یا عدم تاثیرگذاری (H0) در نظر می‌گیریم.

با وجود اینکه مقادیر p-value کمتر از ۰/۰۵ بوده، اما با توجه به مقایسه میانگین متغیرها با مقدار test value، نتیجه می‌گیریم که هدفمندی یارانه‌ها و پرداخت وجه نقدی به روستاییان بصورت ماهانه، در مصرف غلات (۱/۶۱)، مصرف حبوبات (۱/۵۷)، مصرف گوشت و فرآورده‌های لبنی (۱/۵۴)، خرید پوشاک برای اعضای خانوار (۱/۵۶)، مصارف آب و گاز (۱/۹۸) و استفاده از مواد بهداشتی (صابون، مایع

اولیه پرداخت یارانه، روستائیان ابراز داشته اند که یارانه پرداختی را برای موارد نامبرده هزینه می‌کردند.

جدول ۱۳- نتایج آزمون t یک نمونه ای مربوط به بررسی تاثیر هدفمندی یارانه‌ها بر اصلاح الگوی مصرف

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	مقدار آماره آزمون	P-value	Test value	معناداری (P-value<0.05)
مصرف غلات(نان و برنج)	۱/۶۱	۰/۶۳	۲۴۲	-۸/۱۱	۰/۰۰۱	۲	معنادار است
مصرف حبوبات(لوبیا، عدس، نخود و...)	۱/۵۷	۰/۶۶	۲۴۵	-۷/۸۹	۰/۰۰۰	۲	معنادار است
مصرف گوشت و فرآورده‌های لبنی	۱/۵۴	۰/۷۳	۲۵۱	-۸/۳۱	۰/۰۰۳	۲	معنادار است
خرید پوشاک برای اعضای خانوار	۱/۵۶	۰/۵۹	۲۳۹	-۸/۷۶	۰/۰۰۰	۲	معنادار است
مصرف سوخت(نفت و گازوئیل)	۱/۷۸	۰/۴۹	۲۳۶	۱/۹۸	۰/۰۱۴	۲	معنادار است
مصرف برق	۲/۱۹	۰/۴۴	۲۳۶	۸/۲۴	۰/۰۰۰	۲	معنادار است
مصرف گاز	۱/۹۸	۰/۴۳	۲۳۵	۹/۹۹	۰/۰۰۶	۲	معنادار است
مصرف آب	۱/۹۸	۰/۵۱	۲۳۷	۷/۸۸	۰/۰۰۰	۲	معنادار است
مصرف دخانیات	۲/۹	۰/۳۶	۲۳۴	۳/۸۹	۰/۰۰۰	۲	معنادار است
استفاده از مواد بهداشتی(صابون، مایع	۱/۳۴	۰/۴۹	۲۳۷	-۱۷/۸۶	۰/۰۰۷	۲	معنادار است

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

مقادیر p-value کمتر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۷ و ۰/۰۰۰)، اما با توجه به مقایسه میانگین متغیرها با مقدار test value (۳)، نتیجه می‌گیریم هدفمندسازی بر سطح کیفی زندگی (۳/۲۹) و افزایش قدرت خرید خانوارها (۳/۱۶)، متوسط تا زیاد موثر بوده است. اما در زمینه افزایش دسترسی به امکانات بهداشتی، آموزشی با توجه به p-value به دست آمد (عدد ۱) که بیشتر از ۰/۰۵ است و عدم معنادار بودن را می‌رساند و میانگین (۲/۳) نتیجه گرفته می‌شود که در این مورد میزان تاثیرگذاری متوسط تا کم است.

یکی از تاثیرات کلی هدفمندی یارانه‌ها در زمینه سطح کیفی زندگی و افزایش قدرت خرید در بین خانوارهای روستایی می‌تواند باشد، برای اینکه این مورد وضعیت آن مشخص شود، مورد آزمون قرار گرفت. چون متغیرهای تحت بررسی مقادیری بین ۱ تا ۵ را به خود اختصاص داده، مقادیر بالاتر از ۳ را به عنوان سطح تاثیرگذار (H1) و مقادیر کمتر یا مساوی ۳ را به عنوان سطح تاثیرگذاری کمتر یا عدم تاثیرگذاری (H0) در نظر می‌گیریم.

در موارد ارتقای سطح کیفی زندگی و افزایش قدرت خرید خانوارهای روستایی با وجود وجود اینکه

جدول ۱۴- نتایج آزمون t یک نمونه ای مربوط به تاثیر هدفمندی بر سطح کیفی زندگی و افزایش قدرت خرید

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	مقدار آماره آزمون	P-value	Test value	معناداری (P-value<0.05)
بطور کلی سطح کیفی زندگی نسبت به گذشته	3/29	۰/۶۶	۲۳۸	۳/۷۴	۰/۰۰۷	۳	معنادار است
افزایش دسترسی به امکانات بهداشتی، آموزشی و ..	۲/۳	۰/۹۳	۲۳۱	۰/۰۰۲	۱	۳	معنادار نیست
قدرت خرید نسبت به گذشته	۳/۱۶	۰/۶۱	۲۳۵	۹/۸۷۶	۰/۰۰۰	۳	معنادار است

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

۴- نتیجه گیری

تحقیق حاضر به بررسی تاثیرات طرح هدفمندسازی یارانه در بهبود رفاه اجتماعی روستائیان پرداخته است. هدفمندسازی یارانه، مسلماً با توجه به اینکه یکی از اهداف عمده آن برقراری عدالت اجتماعی، بویژه به نفع جامعه روستایی است، ضرورت بررسی و تمرکز بیشتر روی آن احساس می‌شود. نتایج بطور کلی نشان داد که طرح هدفمندسازی با توجه به اهداف مورد نظرش، توانسته تا حدودی تحولات اقتصادی، اجتماعی و... را بوجود آورد. بگونه ای که تاثیر هدفمندی یارانه‌ها بر افزایش سطح درآمد خانوارهای روستایی از آزمون t یک نمونه ای مورد تحلیل و استنباط قرار گرفت.

بررسی تاثیر هدفمندی یارانه‌ها بر افزایش سطح درآمد خانوارهای روستایی از آزمون t یک نمونه ای نشان داد که با وجود آنکه مقدار p -value کمتر از $0/05$ بوده، اما میانگین متغیرها ($2/97$) کمتر از (3) است، هدفمندی یارانه‌ها بر افزایش سطح درآمد به میزان کم تا متوسط بوده است. یکی از دلایل افزایش درآمد این است، که برخی افراد یارانه دریافتی خود را صرف خرید دام یا ایجاد مشاغل ناپایدار نموده اند. همین موضوع سبب شده که از یارانه پرداختی به آنها، تا حدودی بهره گیرند. البته برخی افراد نیز به سبب یارانه پرداختی و فشار اقتصادی به آنها، مجبور به فعالیت‌های فصلی مانند کارگری و... نموده اند، که در افزایش درآمد آنها در طول سال موثر است. در زمینه افزایش پس انداز شخصی افراد در خانواده و تاثیرگذاری هدفمندسازی بر این متغیر، نیز با توجه ارزش بدست آمده کمتر از $0/05$ که عدد ($0/03$) بوده و میانگین متغیرها ($3/12$) که بیشتر از (3) است، نتیجه آن شد که هدفمندی یارانه‌ها در زمینه افزایش

پس انداز شخصی خانوارها موثر بوده است و در واقع افراد تمایل بیشتری نسبت به پس انداز یارانه نقدی خود دارند.

هدفمندی یارانه‌ها و پرداخت وجه نقدی به روستائیان بصورت ماهانه، در مصرف غلات، مصرف حبوبات، مصرف گوشت و فرآورده‌های لبنی، خرید پوشاک برای اعضای خانوار، مصارف آب و گاز و استفاده از مواد بهداشتی (صابون، مایع دستشویی و...)، تاثیر کم تا متوسطی داشته است، و تغذیه مناسب را برای جامعه روستایی نشان نمی‌دهد. علاوه بر این هدفمندسازی یارانه‌ها، در میزان مصرف دخانیات و کاهش آن با توجه به مقدار p -value (کمتر از $0/05$) و مقایسه میانگین متغیرها ($2/9$)، با مقدار $test\ value$ (2) زیاد تاثیر داشته است. در مورد مصرف برق نیز با توجه به مقدار ($2/19$) اینگونه بیان می‌شود که هدفمندسازی در مورد این متغیر نیز متوسط تا زیاد موثر بوده است. با توجه به اینکه یارانه پرداختی، اثرات آن بخوبی روی برخی مصارف (برق) در سطح جامعه مشاهده می‌شود، جامعه روستایی نیز از این موضوع بی بهره نبوده است و با توجه به افزایش هزینه‌های موارد نامبرده، روستائیان بهترین گزینه را در صرفه جویی دانستند.

با توجه به مقادیر بدست آمده، هدفمندسازی یارانه‌ها در شاخص‌های بهبود سطح کیفی زندگی ($3/29$) و افزایش قدرت خرید خانوارها ($3/16$)، به میزان متوسط تا زیاد موثر بوده است. اما در زمینه افزایش دسترسی به امکانات بهداشتی، آموزشی با توجه به p -value به دست آمده (عدد 1) که بیشتر از $0/05$ است و عدم معنادار بودن را می‌رساند و میانگین ($2/3$) نتیجه گرفته می‌شود که در این مورد میزان تاثیرگذاری متوسط تا کم است.

۹۷/۲ درصد افراد پاسخ گو در اولویت اول یارانه‌های نقدی خود را در بخش کشاورزی در زمینه هزینه نهاده‌های مصرفی تولید (بذر، کود، سم و...)، در بخش دامداری ۷۱ درصد افراد پاسخ گو در اولویت اول یارانه‌های نقدی خود را در زمینه خرید طیور مصرف کرده اند. در مورد میزان تغییر نحوه فروش محصولات تولیدی با پرداخت یارانه‌های نقدی نسبت به گذشته، ۱۴۳ نفر معادل ۶۱.۱ درصد، شرایط را بدون تغییر دانسته اند.

در مورد تاثیر گذاری یارانه‌ها در کاهش میزان پیش فروش محصولات تولیدی با قیمت پایین، ۱۰۲ نفر وضعیت را تا حدودی موثر دانسته اند و بیش از ۲۷ نفر زیاد با بالا ارزیابی نموده اند. در مورد میزان فعالیت و اشتغال افراد خانوار بعد یارانه‌ها، بیش از ۶۴.۵ درصد وضعیت را تا حدودی تاثیر گذار و در مورد میزان پس انداز شخصی افراد در خانواده، نیز ۵۲.۹ درصد یعنی نصف جامعه پاسخگو میزان پس انداز خانوارها را بعد از پرداخت یارانه‌ها، با شرایط زیاد، یعنی خوب ارزیابی نموده اند. درباره میزان تغییر مصرف (الگوی مصرف) نیز بعنوان نمونه در مورد مصرف غلات (نان و برنج) نسبت به قبل از هدفمندسازی یارانه‌ها، ۵۶.۴ درصد پاسخگویان، روند را افزایشی، ۲۷.۳ درصد بدون تغییر و ۱۶.۲ درصد افراد روند را کاهش یافته اظهار داشته اند. همچنین در مورد مصرف حبوبات، بیش از ۷۰.۵ درصد افراد افزایش مصرف را معتقد هستند. در مورد مصارف انرژی گاز، برق و همچنین آب، روند اکثراً بدون تغییر یا روند کاهش یافته بوده، که نشانگر صرفه جویی در این زمینه است. نتایج حاصل از متغیرهای میزان خرید امکانات و لوازم جدید با استفاده از یارانه‌های نقدی به

تفکیک امکانات رفاهی، وسایل نقلیه و مخارج خانواده نشان می‌دهد که یارانه پرداختی، قدرت خرید روستائیان را تا حدودی افزایش داده، و وسایل و ابزارهای که قبلاً در تامین منابع مالیشان مشکل داشته اند کمی مرتفع شده است. بطور کلی در زمینه پرداخت نقدی یارانه‌ها، ۱۲۵ نفر معادل ۵۳.۴ درصد رضایت زیاد دارند. در مورد تغییر قیمت اجناس با اجرای طرح هدفمندی، نیز ۱۲۷ نفر نظر کاملاً ناراضی را داشته اند. همچنین در مورد تغییر قیمت آب، برق و گاز با اجرای طرح هدفمندی، نیز ۵۸.۱ درصد کاملاً ناراضی و ۲۷.۷ درصد رضایت کمی داشته اند.

با توجه به نتایج توصیفی و استنباطی تحقیق باید گفت که طرح هدفمندسازی یارانه‌ها بر جامعه روستایی و بهبود وضعیت زندگی آنها به نسبت تاثیرات منفی، تاثیرات مثبت گذاشته است. بگونه ای که شاخص‌های سطح کیفی زندگی و افزایش قدرت خرید خانوارها به میزان متوسط تا زیاد تاثیر گذار بوده و روند صعودی داشته است. همچنین افزایش سطح درآمد و پس انداز خانوارها، نیز نسبت به گذشته متوسط تا زیاد تغییر یافته و در واقع هدفمندی با توجه به مدت زمان کوتاه اجرا شده، تا حدودی تاثیر گذار بوده است. در واقع پرداخت یارانه‌های نقدی سبب شده که جامعه روستایی بتواند این مقدار مبلغ ماهانه را تا حدودی مدیریت کرده و در مصارف گوناگون متناسب به نیاز خود مصرف کند. همچنانکه در گذشته این امکان میسر نبوده است. هر چند در مواردی هدفمندسازی به کمتر شدن فعالیت اقتصادی در برخی روستاها شده و افراد کمتر به کار و فعالیت رغبت داشته اند. یا حداقل به مشاغل فصلی که از جمله کارگری در صنایع یا شهرهای اطراف، تمایل کمتری نسبت به قبل

- با توجه به مشکلات تغذیه در جامعه روستایی و نتیجه تحقیق که عدم تغییر الگوی مصرف در مواد غذایی، بهتر آن است که آگاهی لازم انجام گیرد.

منابع

- Abbott P. C. Paarlberg PL. and J. A. Sharples (1987): Targeted Agricultural Export Subsidies and Social Welfare. American Journal of Agricultural Economics, 69, 723-732.
- Ahmadvand, M. R. and Eslami, S. (2005). A survey on Iran's subsidies trend Commercial Surveys. 2(13): 4-15.
- Alizadeh, Mehdi. (2010). The effects of implementing the targeted subsidies act on the economy of country city of economy journal, No8, pp96-108.
- Amini, ramini. (2010). Analysis targeted of subsidies in agriculture district, Dehyaryha Magazine, No32, pp13-16.
- Borck, R. and M. Wrede (2005): Political economy of commuting subsidies. Journal of Urban Economics 57, 478-499.
- Bureau of Economic Research. (2010), targeted subsidies: Study concept and experience of nations, Planning Department of Commerce, Tehran.
- Correia, Isabel H, (2009), Inflation And Inequality, Banco Portugal, Economics And Research Department: 161-170.
- Dadgar, Yadollah & Nazari Rohollah (2011). Welfare analysis of subsidy policies in economies Journal of Social Welfare, in the eleventh No. 42, pp. 337-380.
- Dini Torkamani, Ali., (2007), economic subsidies, subsidies Economics Conference Proceedings, Ministry of Commerce, University of Imam Sadiq (AS), Tehran, pp. 1-30
- Eltony, M. N., Al-Mutairi, N. H., (1995). Demand for gasoline in Kuwait Energy Economics 17(3), 249-253.
- Farajzadeh, Zachariah and Najafi, Bahhdin. (2004), reducing the impact on consumer food subsidies in Iran, Iranian Economic Journal, No. 20, pp. 156-135.
- Ferro Gustavo and Lentini Emilio (2008): Infrastructure, integration and equity, FAL Bulletin of the Natural Resources Division, Issue 268, retrieved from: www.cepal.org.

نشان می‌دهند. همچنین در زمینه الگوی مصرف در برخی موارد از جمله مصرف غلات، مصرف حبوبات، مصرف گوشت و فرآورده‌های لبنی، خرید پوشاک برای اعضای خانوار، مصارف آب و گاز، و... تاثیر کم تا متوسطی داشته است، و افزایش مصرف را در این موارد شاهد هستیم. هر چند در زمینه مصرف حامل انرژی یعنی برق، متوسط تا زیاد تاثیرگذار بوده است. بطور کلی می‌توان اینگونه بیان کرد که هدفمندسازی با وجود تمامی ضعف‌ها در ساختارها و کارکردهایش، و صرف نظر از پیامدهای منفی آن همانند هر طرح دیگری در جامعه روستایی، توانسته در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی موثر باشد و رفاه جامعه روستایی را تا حدودی تحت تاثیر قرار دهد و روند صعودی و بهبود به آن ببخشد. در واقع هر چند در مواردی تغییراتی چندانی بوجود نیامده است، اما با توجه به مدت زمان کوتاه اجرای طرح، تغییرات و تحولات مناسبی در برخی موارد انجام گرفته، که قبلاً میسر نبوده است.

۵- پیشنهادها

- در راستای تحقیق حاضر می‌توان پیشنهادهای را ارائه نمود.
- مدیریت یارانه پرداختی به مردم روستا در راستای هزینه کرد مناسب تر.
- ایجاد صندوق‌های اعتباری خرد با استفاده از یارانه پرداختی و مشارکت مردم.
- تشویق و هدایت مردم به ایجاد مشاغل خانگی با استفاده از یارانه پرداختی.
- اشتغال زایی با مشارکت مردم روستایی از طریق یکپارچه سازی یارانه پرداختی به آنها.
- تداوم یارانه‌های نقدی نه بصورت جنس و بن مواد غذایی.

- project subsidies on gasoline consumption in Iran, *Journal of Economic Modeling*, No. 2, pp. 123-152.
- Sen, A, Tiwar, G and Upadhay, V (2007), "Should Bus Commuting be Subsidized for Providing Quality Transport Services? A Case for Delhi", *Sadhana*, Vol 32, , pp329-345.
- Clements, B, Hugounenq, R and Schwartz, S. (1995). *Government Subsidies: Concepts, International Trends and Reform options*, IMF working papers, No 91.pp59-71.
- Slemrod, J. (2006), 'The Consequences of Taxation'. *Social Philosophy and Policy*, 23 (2):73-87
- Statistical Center of Iran. (2011). *Census of Population and Housing 1390*, manual Marnamh, Tehran.
- Statistical Center of Iran. (2012). *Report of targeted subsidies*, Tehran.
- Studies and Research group.(2009). *Estimation Inflationary effects and cost subsidies of target orientation* , Institute of Business Studies and Research,Tehran.
- Todaro, Michael (1999), *Economic Development in the Third World*, Translated by: Gholam Ali FarjadiBaztab Publications, Tehran.
- Varmazyar, Hassan. (2010), *familiarity with government subsidies (economic development plan)*, Khanyran publications. Tehran.
- Yuanchang, X. and Jiyu, J. (2010): *The optimal boundary of political subsidies for agricultural Insurance in welfare economic prospect*. *Agriculture and AgriculturalScience Procedia*,1, 163–169.
- Ziaei, Mahmoud, (2002), *the distribution of subsidies and urban development in Iran*, *Journal of Geographical Research*, No. 42, pp. 65-74.
- Ziarati nasrabadi,esmahil.(2010). *ake the role of subsidies tergeted Dehyaryha in terms of rules and regulations*, *Dehyaryha Magazine*,No32,pp5-12.
- Hensen,H.o.(2002). *Agriculture subsidy schemes*. *Encyclopedia of diary sciences*,pp7-15
- Hossaini, S. SH. Maleki, A. (2005). *Method of subsidy and its selection. criteria to evaluate the experience of selected countries and Iran*, *Commercial Surveys*. 13: 16-25.
- Gutner. T. (2002): *The political economy of food subsidy reform: the case of Egypt*. *Food Policy*,27, 455-476.
- Karami, Ayatollah and Najafi, Bahaodin, and Ismaili, Ahbdol Karim. (2010), *the effects of subsidy reform, food production and share of production factors in Iran: Application of general equilibrium calculation*, *Journal of Agricultural Economics*, No. 4, pp. 77-98.
- LeRoy, S.F. and J. Sonsteli (2003): *Paradise lost and regained: Transportation innovation, income, and residential location*. *Journal of Urban Economics* 13, 67-89.
- Mekaniki, Javad. and Sadeghi, Hojat. (2012). *Rural Service Centres determining land suitability approach by AHP*, *Journal of Rural Studies and Planning*, second edition, pp. 49-67.
- Musgrave, R. (1994) ,“Progressive Taxation, Equity, and Tax Design” in Joel Slemrod (eds)*Tax Progressivity and Income Inequality*, Cambridge: University Press,London.
- Nazari, Mohsen., (2008), *Principles of Economics*, published by Negah Danesh , Tehran.
- Nsybi pour Fairuz. (2000), *Evaluation of subsidies and economic aspects*, Institute of Business Studies and Research, Tehran.
- Ramanathan, R., (2002). *Short and long run elasticities of gasoline demand in India: An empirical analysis using cointegration techniques*. *Energy Economics* 21,pp 321-330.
- Razini, Ibrahim Ali and Sabori, Mohammad Hossein. (2009), *examined the effects of*